

ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร" ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการวัดตัวแปรเพียงครั้งเดียว (One-Shot Descriptive Study) โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ตามผลการสำรวจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี 2535 มีจำนวน 5,610,804 คน ซึ่งอยู่อาศัยในพื้นที่ 36 เขต

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีคำนวณหาจำนวนตัวอย่างโดยใช้สูตร (อาร์วง จันทวานิช, 2522) ดังนี้ จากจำนวนประชากร 5,610,804 คน

$$n = \frac{P(1-P)}{\frac{e^2 + P(1-P)}{z^2 N}}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่าง

P = อัตราส่วนของกลุ่มประชากรที่กำหนดจะสุ่ม ในที่นี้ใช้อัตราส่วนร้อยละ

30 ฉะนั้นค่า $P = 0.30$

e = ค่าความผิดพลาดจากจำนวนตัวอย่าง ในที่นี้ใช้ร้อยละ 5 ฉะนั้น

$$e = 0.05$$

z = ค่าคะแนนมาตรฐาน ณ จุดใดจุดหนึ่ง ที่สอดคล้องกับระดับนัยสำคัญ ในที่นี้ใช้ระดับนัยสำคัญ 0.05 ฉะนั้นจะได้ค่า $z = 1.96$

N = จำนวนประชากร

ในที่นี้ได้แก่ ประชากรในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งมีจำนวน 5,610,804 คน เมื่อแทน

ค่าในสูตร

$$n = \frac{0.30(1-0.30)}{\frac{(0.05)^2}{(1.96)^2} + \frac{0.30(1-0.3)}{5,610,804}}$$

$$= 322.7$$

จะได้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 323 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากเขตทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร 36 เขต สุ่มมา 1 ใน 3 ของจำนวนเขตทั้งหมด ได้ 12 เขต แต่ละเขตสุ่มประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เขตละ 27 คน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์

เขตที่ทำการสุ่มตัวอย่างได้แก่

1. บางรัก	2. พญาไท	3. พระโขนง
4. บางพลัด	5. หนองแขม	6. ดอนเมือง
7. บางกะปิ	8. บางเขน	9. คลองจั่น
10. คลองเตย	11. ยานนาวา	12. พระนคร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรในการวิจัย แจกแจงตามสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ การศึกษาต่างกัน มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมต่างกัน

ตัวแปรอิสระ - เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ

ตัวแปรตาม - ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานข้อที่ 2 ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์ เรื่องการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรอิสระ - ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์

ตัวแปรตาม - ความรู้ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานข้อที่ 3 ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรอิสระ - ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์

ตัวแปรตาม - ความตระหนักในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานข้อที่ 4 ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรอิสระ - ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์

ตัวแปรตาม - การมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง และตัดแปลง โดยการศึกษาจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close-ended Questionnaire) โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้
- ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับ พฤติกรรมการรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 3 เป็นคำถามที่วัดความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 4 เป็นคำถามที่วัดความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 5 เป็นคำถามที่วัดการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาได้มีการนำไปทดลอง (Pre-test) ก่อนเป็นจำนวน 20 ชุด กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อทดสอบความเหมาะสมของแบบสอบถาม การใช้ภาษา ฯลฯ จากนั้นในส่วน of คำถามเกี่ยวกับความรู้และการมีส่วนร่วม รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม นำมาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น เพื่อแก้ไขให้เหมาะสม โดยใช้วิธีของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson's Method) สำหรับแบบสอบถามที่มีการให้คะแนนแต่ละข้อเป็นแบบ 0,1 (วิเชียร เกตุสิงห์ 2534 : 115)

$$KR_{21} = tt = \frac{K}{K-1} \left| \frac{1-X(K-X)}{Ks^2} \right|$$

เมื่อ K คือ จำนวนข้อ

s^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับที่ได้จากการทดสอบ

$\bar{X}$ คือ คะแนนเฉลี่ยรวมทั้งฉบับ

ผลจากการคำนวณได้ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม = 0.73

สำหรับการทดสอบความน่าเชื่อถือในส่วนของความตระหนักในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ใช้วิธีการหาค่าความเที่ยงตรงตามแบบ สัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach สำหรับแบบทดสอบชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ใช้สูตร ดังนี้

(วัเชียร เกตุสิงห์ 2534 : 115)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left| \frac{1 - \sum V_i}{V_t} \right|$$

เมื่อ K คือ จำนวนข้อ

V_i คือ ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

V_t คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

ผลจากการคำนวณได้ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม = 0.81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเอง พร้อมผู้ช่วยวิจัยอีก 5 คน ซึ่งมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ก่อนออกไปเก็บข้อมูลจริง โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์หรือให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามเองโดยการสุ่มตัวอย่างจากบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่น ได้แก่ สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า ตลาดสด และบริษัทห้างร้านต่างๆ ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 1 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 20-27 กุมภาพันธ์ 2537 ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 319 ชุด

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม

การวัดตัวแปรเกี่ยวกับระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โดยมีระดับวัดดังนี้

1. บ่อยมาก	= 4 คะแนน
2. บ่อย	= 3 คะแนน
3. นาน ๆ ครั้ง	= 2 คะแนน
4. ไม่เคย	= 1 คะแนน

นำคำตอบที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำมาจัดเป็นระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชน 3 ระดับคือ

มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชนสูง มากกว่า $\bar{X} + S.D.$

$$= 52.00$$

มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชนปานกลาง ระหว่าง $\bar{X} + S.D.$

$$= 34.88 \rightarrow 52.00$$

มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชนต่ำ น้อยกว่า $\bar{X}-S.D.$

$$= 34.88$$

2. ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์

การวัดตัวแปรเกี่ยวกับระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มี
เกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

1 บ่อยมาก = 4 คะแนน

2 บ่อย = 3 คะแนน

3 นานๆ ครั้ง = 2 คะแนน

4 ไม่เคย = 1 คะแนน

แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย นำมาจัดเป็นระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ 3 ระดับคือ

มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์สูงมากกว่า $\bar{X}+S.D.$

$$= 39.50$$

มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ปานกลาง ระหว่าง $\bar{X} \pm S.D.$

$$= 24.18 \rightarrow 39.50$$

มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ต่ำ น้อยกว่า $\bar{X}-S.D.$

$$= 24.18$$

3. ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ในการวัดตัวแปร ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 12 ข้อ ถ้าผู้ตอบตอบ ถูกจะได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน แล้วนำคะแนนมาจัดเป็นความรู้ 3 ระดับ คือ

มีความรู้สูง

มากกว่า $\bar{X} + 0.5 SD$

มีความรู้ปานกลาง ระหว่าง $\bar{X} + 0.5 SD = 9.58 \rightarrow 11.31$

มีความรู้ต่ำ น้อยกว่า $\bar{X} - 0.5 SD = 9.58$

คะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้คือ 12 คะแนน

คะแนนต่ำสุดที่เป็นไปได้คือ 0 คะแนน

4. ความตระหนักในเรื่องของสิ่งแวดล้อม

การวัดตัวแปรความตระหนักใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale ทั้งเชิงลบ

(1 2 3 4 5) และเชิงบวก (5 4 3 2 1)

	เชิงบวก	เชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

นำคำตอบในส่วนที่วัดความตระหนักทุกข้อมาหาค่าเฉลี่ย แล้วแบ่งความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

มีความตระหนักสูง มากกว่า $\bar{X} + S.D. = 53.71$

มีความตระหนักปานกลาง ระหว่าง $\bar{X} \pm S.D. = 44.25 \rightarrow 53.71$

มีความตระหนักต่ำ น้อยกว่า $\bar{X} - S.D. = 44.25$

5. การมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม วัดจากการให้ความร่วมมือ

มือ และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

มีส่วนร่วมมาก	มากกว่า $\bar{X} + S.D. = 8.55$
มีส่วนร่วมปานกลาง	ระหว่าง $\bar{X} \pm S.D. = 5.53 \rightarrow 8.55$
มีส่วนร่วมน้อย	น้อยกว่า $\bar{X} - S.D. = 5.53$

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

1. แบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method)

โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และนำเสนอข้อมูลในตาราง เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างในเรื่องต่อไปนี้

- ข้อมูลด้านลักษณะประชากร
- พฤติกรรมการรับข่าวสาร
- ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2. แบบการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ คือปัจจัยประชากรกับตัวแปรตาม คือ ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม และใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามในสมมติฐานข้อที่ 2-4

การประมวลผลข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลมาได้เรียบร้อยแล้ว ทำการลงรหัส (Coding) แล้วจึงนำไปประมวลผลข้อมูล ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^X